

V sredo in saboto

izhaja in velja:

Za celo leto	6 for. 20 kr.
pol leta	3 " 30 "
četrt leta	1 " 70 "
mesec	— " 60 "

Po pošti:

Za celo leto	7 for. 50 kr.
pol leta	3 " 80 "
četrt leta	2 " — "
mesec	— " 70 "

SLOVENEK.

„Živi, živi duh slovenski, bodi živ na veke!“

Nar. pesem.

Oznaniła.

Za navadno dvestopno versto se plačuje: 5 kr., ktera se enkrat 8 kr., ktera se dvakrat, 10 kr. ktera se trikrat natiskuje; večje pismenke plačujejo po prostoru.

Za vsak list mora biti kolek (štempelj) za 30 kr.

Rokopisi se ne vračajo.

Št. 67.

V Celovcu v sredo 22. avgusta 1866.

Tečaj II.

Naprej! Naprej!

„Naprej zastava Slave“ — ta beseda narodne naše pesmi velja vsem Slovonom; „naprej zastava Slave“ prepevajo navdušeno vsi pogumni matere Slave sinovi. „Naprej“ pa tudi velja Avstriji; „naprej Avstrija“ razlega se zdaj pa dokončanejši vojski po vseh dolinah in planinah države naše. V pruske vojske je Avstrija kaj živo čutila, kaj se pravi „napredovati“, kaj pa „zaostajati“! Že leta 1859 je Avstrija pokušala, kaj znajo in premorejo tako imenovani „sukani“ topovi ali kanone; Francozi so z njimi pri Solferini naše strašno in grozovito pobijali. O teh kanonah se je že pred letom 1859 pisalo in govorilo po celem svetu, druge vlade so si jih tudi napravile, Avstrija pa ni hotla naprej, ostala je pri starem, pa stari topovi so jej malo pomagali, novi so Avstrijance morili in podili.

V poslednji vojski je Avstrija spet čutila novo orožje. Prusi so streljali na naše na Českem s tako imenovanimi iglenicami ali puškami na iglo. Leta 1863 so se naši s pruskimi vojaki vred bojevali v Šlezvik-Holština in menda tudi videli, kaj znajo Prusi in kakošne puške da imajo. Da! še celó to se je pripovedovalo, da je prebrisani mož, ki je iznajdel iglenice, najpred jih ponudil naši vladi, pa vlada naša je to novo reč zavergla! Gospod jih je po tem ponudil Pruske, ta jih je poskušala, za izverstne spoznala in skrivnost, kako se narejajo, od moža kupila. — Kako modro in dobro da je Pruska ravнала, vidi zdaj celi svet in Avstrija jih napravlja še le zdaj, ko je z njimi tako sramotno podjana bila. Naj torej Avstrija napreduje zastran vojaškega orožja. Ni dosti, da se klobuki prenarejajo, gumble

prešivajo in suknje pristrigajo, — treba je, da se tudi druge bistvene in potrebne reči popravljajo in boljšajo! —

Časniki so nam dopovedovali, da nas Prusi niso samo zastran pušk prehiteli, temveč da so nas tudi v drugih zadevah daleč prekosili. Pruski generali in oficirji so menda vso našo deželo tako dobro in drobno poznali, da so vedeli za vsak hribček in homček, za vsak pot in za vsako stezo, da vse naše potoke in reke so imeli tako natanjko zmerjene, da so že mostove seboj iz Berolina pripeljali, da bi jih v potrebi hitro čez vodo potegnili. Brali smo res čudne reči, ki nam pričajo, da so Prusi zares prebrisane glave in da vedno napredujejo. Vodja ženijskega štaba, general Moltke, ki je naredil obris, po katerem se je vojska vodila, ob času bitke ni prišel iz svoje izbe, temuč sedel pri svoji mizi in svojih mapah je prejemal telegrafska naznanila, delil po njih svoje ukaze in celo bitko vodil. Pri nas je pa bila vsa druga. Časniki so naznanjali dosti takih dogodb, da se mora človek le čuditi, kako je to mogoče. Zdaj so Prusi naše „zajeli in jih zagnili“, zdaj so jih spet „zalezli in prehiteli“, zdaj so se postavili „na homcu“, kterege naši niso obsedli, zdaj so se „prikradli“ po kakej soteski, ktere naši niso zavarovali, zdaj so naše „zagnali“ v kako močvirje, za kterege nič vedeli niso; celo pri velikej in glavnej bitvi blizu Kraljevega Gradca so Prusi še le popoldne in še le po tem, ko so našim skrivši od zadej in od strani prišli, jeli jih pobijati in premagovati. Benedek sam, ki je imel vse konjike pri roci, menda več kot 20 regimentov, pozabil je pri vasi Hlameku straže postaviti in se tako zavarovati. Vse to in še veliko drugih dogodb nam priča, kako

skrajna potreba da je, da naši oficirji — od generala do poslednjega lajtnanta — napredujejo in se učijo, kako se bije vojska v duhu sedanjega česa. Koliko imamo vojaških šol — viših in nižih — in koliko gre denarja vsako leto na vojaške naučne naprave! In njih sad je tako slab, da tako žalosten in sramoten! Pa ni se čuditi, ako povemo, kar smo v Celovcu sami doživeli. Napravili so se namreč tu „planinski strelci“, postavil se jim je pa tak poveljnik, ki koroško deželo komaj kaj pozna. Živa resnica je to, da je na nos na vrat po knjigarnah zemljepis naše dežele iskal, da se z njo vsaj enmalo seznani. In taki gospodje so bili poklicani, naj nas branijo Garibaldijancev! Ti ne hodijo po velikih cestah in po širokih dolinah, ampak se plazijo le po planinah in pečinah, iščejo vse postranske stezde in soteske pa priropotajo čez sterma sedla in grebene, da bi si človek kaj tacega še v misel ne vzel. Kako bode komandant svoje „planinske strelce“ razpostavljal, ako dežele prav na drobno in na tanko ne pozna?! Taka je pri naši armadi: Na višej stopinji gospôda misli, da se jej ni treba ničesar več učiti! Slišali smo terdit, da mora pri Pruske armadi vsak oficir — od lajtnanta do generala — ki hoče na višjo stopinjo povišan biti, za to službo narediti posebno ostro preskušnjo. Tudi drugod bi kaj tacega ne škodovalo! Beseda „naprej“ naj gromi na vse strani in kliče celej našej armadi: Ne samo telesna moč in serčnost, ne samo puška in sabla, ampak duh, vojni duh pripomaga k slavnej zmagi; prebrisana glava več premore, kakor še tako debela in težka pest!

Pa še na eno stran vpijemo: Naprej avstrijska armada, naprej! Brali smo, kako so

Besednik.

Bitva pri Kraljevem Gradcu. *)

Kdo še ni nič čul ali bral o strašni in za Avstrijance tako nesrečni bitvi, ki se je bila 3. julija t. l. blizu Kraljevega Gradca na Českem? Koga ne stresa po vseh udih, koga ne spreleta strah in groza, komu se ne vderejo po obrazu solze serčne žalosti še zdaj, če pregleduje v duhu krasno severno armado, na ktero je stavila Avstrija vse svoje zaupanje, ki je pa bila tisti nesrečni dan popolnoma premagana, dá, celó ukončana? Kdo nam nadomesti toliko zgubo, kdo nam pokliče nazaj toliko in toliko tisoč hrabrih vojakov, ki so bili tedaj ali ubiti, ali ranjeni ali vjeti, ki so v silnem begu pred sovražnikom v dereči reki potonili, ali na poti konec vzeli in pomandrani bili, — ne gledé na veliko škodo od več sto milijonov na topove in drugo vojaško pripravo, ki je zmagonosnim Prusom v roke prišla? Zares strašna in v Avstriji nezasišana bitva, v kateri je s potokom kri tekla

in so bili hribci in doline vsi polni človeških trupel. Gotovo objokujejo matere vsacega izmed avstrijskih narodov marsikterega svojih sinov, ki tamkaj leže in gnoje nesrečno zemljo! Nič holje se tudi ne godi generalom te vojske, ker so zdaj, namesto pred slavolokom, pred sodbo postavljeni. Vendar pa upamo, da bo ta velika nesreča iz marsikterega ozira še — sreča za nas in državo našo, če bodo le videti hotli tisti, ki imajo oči, in slišati, ki imajo ušesa; kajtini je nesreče brez sreče! — Do zdaj smo o tej nesrečni bitvi semtertje kaj omenili, kar smo zvedeli iz naših avstrijskih časnikov; vemo pa, da bode bralce „Slovenčeve“ mikalo o tem še kaj slišati, zato je jim podajamo pismo angleškega dopisnika v veliki časnik „Times“, ki je stal za časa boja blizu višega poveljnika Benedeka in je zamogel tedaj lahko vse dobro opazovati. Ta Anglež tako le piše: „Avstrijska armada je bila razstavljena po nizkih gričih med Smřicami in Nehanicami kakih devet milj saksebi (ob levi strani med Kraljevim Gradcem in Jožefovim, glej zemljovid). Vojakov bilo je razun Saksoncev, vseh skupaj 7 kardel. Sredina, kjer je stal Benedek skorej celi dan, bil je hribec, ki je gospodoval nad prednjo stranjo na desno in na levo. Pod njim leži vas Lipa, ktera dela napuščen (hervorspringender) vogel ali okljuk.

Na levo so stali Saksonci, njim najbliže 10. kardelo pod Gablenzom in 3. pod najvojvodom Ernestom. 4. kardelo pod Festetičem je stalo v sredi, 2. pod Thurnom pa na desnem krilu. Zadej za Saksonci je stalo na pomoč 8. kardelo pod najvojvodom Vilelmom (?). Za zalogo ali reservo je bilo za središčem 1. kardelo pod Clam-Gallasom in pod Ramingom. — Konjištvo je čakalo pri zadnji straži povelja, kdaj da ima vdariti.

Ob 10. je prišel Benedek s svojim štabom na zgorej opisani hribec, streljalo se je s topovi v celi dolgi versti ali liniji kaj živo. V začetku bitve dajali so se skupoma le za to na podnožju hribca ležečo vas, ki so jo naposled Avstrijanci v rokah obdržali. Neko drugo vas dalje na podnožju hribca in gozd na uni strani pa so imeli Prusi v svojej oblasti. 25 minut poznej sta šla mimo nas, t. j. mimo štaba, 2 lovška batalijona na vse gerlo vriskaje na bojišče. Ti korenjaki so si menda mislili, da, če jo le brez strahu dervé v strašni ogenj, podjali bodo vse; ali revice niso vedeli, kako umno se sovražnik vojskuje in kaj so puške na iglo. Človeka v serce boli, da mora presiljeno junaštvo karati; ali povedati se mora, da so se Avstrijanci vselej izpostavljali, kjer bi se bili z enakim pridom zakrivati in varovati mogli; da so zmiraj vse lepe prilike, ki

*) Čeli jo tudi imenujejo „bitva pri Sadovi, ker je bil tu najhujši boj. Vred.

Prusi armado svojo dobro in tečno oskerbljevali; kako so počivali, kako jedli in pili o pravem času in v dobri meri. Kar so pa donášali časniki in kar smo še le brali v prijateljskih pismih o tej zadevi od naše armade, to je res prav žalostno in bi človek skorej ne verjel. In vendar to ni volja in naredba naše vlade; od zgorej se pripravlja vse v obilnej meri, naj armada ne strada in ne terpi; in koliko milijonov in milijonov gre vsako leto za živež naše ogromne armade! Kedar pa pride resnica, da jo potrebujemo, kako pičlo in slabo je z vsem priskerbljena, kako mora stradati, kako terpeti! Človek stradan, lačen in žejen, utrujen in pobit ni za ničesar pri vsej dobri, tudi najboljše volji. Pri tej reči je še marsikaj gujilega in treba še veliko popraviti in popeljati. Od zgorej, od vlade se stori toliko, se skerbi po očetovsko za armado, — zraven pa ona vendar še strada in terpi! „Naprej“, kličemo, naprej na boljšo stran pri tistih branžah ali odsekih, ki preskerbljujejo našo armado. Naprej in vojaki bojo dosti in bolje imeli, ljudje pa še manj plačevali. Nauk iz poslednje vojske torej posnemamo ta: „Naprej — naprej v duhu sedanjega časa tudi pri naši armadi“!

Politični razgled.

Napoveduje se, da bo mir s Prusi skorej sklenjen. Vlada je obljubila skerbeti, da v 14 dneh potem odide vsa pruska armada domú. Za zdanje priskerbljevanje pa se tirja od naše vlade 1.900.000 tolarjev. Deloma se pa Prusi tudi zavoljo kolere, ki med njimi hudo razsaja, zelo domú podvzajo. — Tudi se je zdaj obznanilo primirje s Talijani, ki sta ga dogovorila v Korminu od naše strani gen. Möring, od laške pa gen. Petiti. Pripoveduje se za gotovo, da so Lahi tedaj še le odjenjali, ko so zvedeli, da jih bode Albreht zgrabil s 140.000 m., Tegetthof pa na morju. To jih je neki oplašilo in pa, ker jim je neki tudi Napoleon rekel, da jim ne bo pomagal. Primirje traja do 9. sept. Naša vlada bo pri sklepanju miru tudi zahtevala, naj se meja na južnem Tirolskem enmalo bolj raztegne in zavaruje. Naj tudi ne zabi naših 30.000 Slovencev v videmskejši škofiji.

Kar Nemec — centraliste in avtonomiste — zadeva, želeti je, naj bi ne povdarjali pri vsaki priliki tako zelo nemške kulture, raji naj bi gledali, da se prej porazumimo, — če ne bo za svobodo slaba!

Píše se, da bo cesar koj po odhodu Prusov v Prago se podal, kar bi bilo velika tolažba in veselje za Čehe, ki so toliko terpeti. —

Zdaj se naznanja, da Lažanski ne bo Česki dež. poglavar. To bi bilo res čudno, ko bi bil postal!

Praški župan Belski dobiva od vseh strani adrese in zahvalnice. Tudi dež. nad sodnija mu jo je poslala. On je res dobro pokazal, kaj da premore samostojna občina. Slava mu!

Nadvojvoda Albreht se je 16. t. m. iz Gorice na Dunaj podal. 14. je ogledal naše brodovje. Od 16. se morski svetilniki spet prižigajo.

Dr. Kuzmány Karol, superintendent prot. požunske občine na Ogerskem in eden izmed pervakov slovaških rodoljubov in podpovednik slovaške Maticice, umrl je 14. t. m. Večni mu spomin!

Dežele notranje-avstrijske.

Iz Celovca. (Rudolfova železnica; nove šole; oskerbljevanje vojakov; Borovljanci; strah.) Kar Koroška tako živo potrebuje, za kar je že tolikrat po vseh potih prosila, česar pa še ni mogla doseči, dosegla bo menda zdaj po vojski. Rudolfova železnica, — ki pojde iz Bruka skoz Judenburg na Koroško, bode se začela delati. Že je prišlo od vlade na deželni odbor sporočilo, da vlada šteje to železnico v versto tistih, ki so silno in neobhodno potrebne; zato je naj se preskerbi in pripravi vse, da se to delo koj prične. Tako vendar ni nesreče brez sreče; vojska je pokazala, kako potrebno da je, naj se vojaki spravijo v potrebi po najkrajši poti na talijansko mejo. Za naše fužine in rudarije je to velika sreča in dobrot; le škoda, da se napravlja še le zdaj, ko je skorej že vse na kantu! — Mesto naše dobi menda skorej dve novi šoli; eno kmetijsko šolo, drugo pa za zanemarjene otroke. Obe te šoli bote se napravile za celo našo koroško deželo, torej tudi za Slovence, katerih je na Koroškem 118.000. Kmetijsko šolo napravljata deželni odbor in odbor kmetijske družbe. Od nobene strani ne pričakujemo nobenega prida za nas Slovence. Kterih misli je nas deželni odbor do nas Slovencev,

pokazalo se je že pri več priložnostih. V deželnem odboru pa tudi pri kmetijski družbi zvonec nosi tisti gospod dr. Burger, ki je očitno v deželnem zboru terdil, da ni treba, da zdravniki v deželni bolnišnici znajo slovenski: saj se tudi črna živina ozdravlja, ako ravno ne zna govoriti! Taka je v deželnem zboru; kakšen veter pa veje v mestnem odboru, ki napravlja hišo in šolo za zanemarjene otroke, priča ta le dogodba. Oglasil se je za hišnega očeta ali oskerbnika nek učenik, ki tudi nekaj slovenski zna. Hodi pri mestnih očetih in se priporočuje jim za to službo. Pri nekterih je povdarjal tudi to, da zna slovenski in je torej posebno sposoben za to mesto. Pa pripoveduje se, da se mu je reklo: Naj tega nikakor ne omenja v prošnji, naj le molči, da zna slovenski, kajti to bi mu moglo škodovati! Težko sicer to verjamemo, pa slišali smo iz takih ust, da smo prisiljeni vse to za resnico imeti. Kdo bi iz globočine svojega serca ne izdihnil: „Ali je to mogoče?! Bog daj ljudem pamet!“ — Tretji armanin oddelek pod generalom Wetzlarjem se razstavlja po Koroškem in ni skorej vasi, ki bi ne imela svojih vojakov. Po rožnej dolini je en regiment ali polk husarjev, drugod so pa lovci in pešci. Ljudje se jih ne branijo pa vendar so v skerbi in v strahu, da jim bodo vse pojedli; tudi zavoljo tesnobe je po marsikterih hišah na kmetih veliko sitnost. Slišimo, da so tudi po farovžih vojaki nastanovljeni, — večidel imajo oficirje, kateri pa so neki pri jedi zelo zbirčni. Tako jezdi iz Kaple — dobri dve uri — oficir v Celovec južinat! Tudi v Celovcu se godé take reči, da se nam čudne dozdevajo. V petek so prišli lovci iz Verbe v Celovec, maršivali so 8--9 ur, ob 12th pa niso vedeli, kaj in kje bojo jedli. V saboto — na cesarjev rojstni god — imeli so veliko parad, pridejo ob 1/2 12 domu in prinesó nekaj mesa, naj se jim skuha. Po tem torej dobojo ljudje še le ob 1—2 svojo južino. Zraven pa imajo vsak den nekaj vina. Da bi le tudi južinali ob pravem času! — Kar je „Klagenfurterica“ naznanjala, da dobijo Borovljanci dela dosti, ker si je vlada naročila 25.000 pušk, to dozdej še ni postalo resnica. Vsak den se pričakuje muštrov ali obrazcev za nove puške, pa jih le iz Dunaja ni. Ako bi torej ne bil gosp. Rosthorn dal prenarajati 5000 pušk, bili bi Borovljanci čisto brez dela, čisto brez zaslužka in terda bi pela celej okolici. Naj bi visoka vlada le skorej odločila, kakšne bojo nove puške in bi skorej poslala potrebne obraz-

jih dajejo na pr. hriboviti kraji, ribniki itd. zanemarjali ter jih ne k svojemu pridu obračali. Vojakom je bila le skerb, prej ko mogoče spoprijeti se s sovražnikom ter rabiti bodala (bajonete) in puškina kopita. Od tod prihaja, da se je toliko ljudi nepotrebno pomorilo in da so se koj bati začeli Prusov, ki so vedno z dreves, hiš in nasipov nanje streljali. Le-ti se mi zdé kakor nalašč na to naučeni, varovati svoje življenje in ga kot najdražje blago domovini ohraniti. Tudi se ne more gledalec zderžati, da ne bi opazil, kako bi bilo dobro za armado, ki se le brani, enmalo bolj vtaboriti se. Nekoliko voz lopát bi obilno povernilo zamudo in delo z večo armadino pertljajo, ker bi nastala večja varnost za vse, ki so v obkopi. Naj mi nikdo ne zameri, če opomnim, da bi se bile v več hišah lahko naredile strelne line, iz sem in tje razmetanih tramov in desk več galerij ali prehodov, in da naj bi se sploh vsak vojak bolj varno in previdno obnašal. Nihče ne dvomi nad njihovo hrabrostjo; ali mar ne bodo nikdar spoznali, da je oboje: previdnemu in hrabremu biti, enako vredno?

Ob 11. uri 10 minutah je prihajala pruska pomnožna vojska zadej za drugo vasio z desne strani iz lesa. S konca se je mislilo, da se umika; ali to ni bilo res ona je le versté se v boj pri Lipi hitela svojim na pomoč. Dve osemfuntni bateriji ste začele

na desno in levo od mesta, kjer je bil glavni štab, streljati na nje, in ne brez vspeha. Toda njih versté so bile 3000 korakov oddaljene, leva baterija pa je bila tudi tako slabo postavljena, da se sovražnik ni dal več ustaviti. Od tega časa je vse pozabilo na Lipo, in le po tem, ker so se na desni in levi strani te vasi avstrijska kardela mirno stati videla, vedelo se je, da jo imajo še Avstrijanci v rokah.

Ob 11. uri 30 m. dobil je knez Windischgrätz povelje, naj jo vdari s svojimi konjiki v dolino in se pripravi na boj. Dva polka oklepnikov (kirasirjev) in eden ulanov dirjala sta doli prav mirno in v tisti bliščeči lepoti, ktera avstrijsko konjištvo posebno odlikuje. Mi jih v boju nismo videli, dasiravno so z ostankom konjиков vojsko na povračbi varovali in veliko zgubo utrpeli. Vendar pa je moral v persih kamnito serce imeti tisti, kdor je miren ostal, ko je videl, kako so ti hrabri korenjaki, ki so bili tako dolgo pruskim topovom, ki tako deleč nesó, izpostavljeni, mirno kakor skale sedeli na svojih konjih. Konjištvo ni imelo, razun varstva in brambe pri povračbi armade, nobene druge prilike, da bi bilo pokazalo svoje junaštvo; vendar pa teče veliko solz po tako zelo poškodovanih verstah sijajnega našega konjištva.

Koj potem dá Benedek topničarjem po-

velje, naj s strelivom bolj varčno ravnajo, ker bi jim ga lahko zmanjkalo.

Ob 11. u. 50 m. dobil je princ Holštinski povelje, naj pregleda svet ali kraj, kamor bi bil moral v kratkem s svojo divizijo ali oddelkom odriniti, in 5 minut potem je došlo sporočilo, da prusko 5. kardelo v naše desno krilo vedno dalje hruje. Mahoma se da odgovor, da naj se ta kraj derži; če pa to ni več mogoče, naj se desno krilo počasi nazaj umika. Do tega trenutka je vladala povsod hladnokernost in zaupanje. Saksonci na našem levem krilu so se deržali dobro na svojem mestu, ktero je bilo, kakor se je to v kratkem času zgoditi moglo, kolikor toliko uterjeno. Ena pruska baterija je streljala na naše osemfuntne topove prav blizu nas, toda vsi streli so šli visoko nad baterijo in nad našimi glavami in padali kakih 400 čevljev za glavnim štabom na zemljo, kamor so se koj zarili. Baterija na naši levi strani je zapustila hitro zanj napravljen nasipe ter se postavila niže spodaj, od koder je na pruske čete med Lipo in lesovjem na strani bolje zadeti mogla. Baterija na desnem kraju je streljala naravnost proti sovražnikovim verstam. —

(Konec pride.)

ce! — Te dni je bil strašen hrup po Celovcu, vse mesto je bilo v groznem strahu! Nekaj gospodov — duhovnih in neduhovnih — Nemcev in Slovencev — se je te dni zbralo v Porečah poleg jezera. Snidli so se ob štirih popoldne in razšli spet ob sedmih. Od politike ni bilo ne duha ne sluha, od centralizma, dualizma in federalizma ni se slišala besedica. In glejte! „Klagenfurterica“ razglasa novico, da so imeli slovenski federalisti te dni velik zbor v Porečah, snovali in kovali, sam večni Bog ve kaj! Se ve da je taka novica vse mesto spravila iz ojníc. Ali je to zares le strah ali pa hudobija?

Iz Velikoveca 17. avgusta. J. Z. (Nabira dež. strelcev. — Gledišče. — Vreme.) Tudi pri nas je bila pred kratkim nabira deželnih strelcev. Koliko pa jih je prišlo? — Samo trije in sed temi sta bila dva celo ptujca, in le en sam Velikovčan, iz okrajine pa se ni nobeden oglašil. Tu se vidi, koliko je ljudem mar za vojsko. — Prišla je k nam družba, ktera je tukaj gledišče napravila, se ve da v poglavitnem mestu Junske slovenske doline gledišče nemško. Igra prav dobro in ima tudi še dosti gledalcev. Marsikdo pa za kaj takega tudi težko zaslužení penez zaverže, da le kaj vidi, če tudi potem stradati mora. —

Vreme je zdaj kaj neprijetno. To uro je prav jasno, drugo pa je že zopet nevihta. Ljudje že mislijo, da bo vse, kar je še na polju, v nič prišlo. Upamo pa vendar, da se bo kmalo na bolje obrnilo. Govori se tudi, da dobomo v naše mesto in njegovo okolico v kvartir ali na stan nekaj vojakov, ljudje se jih veselí, posebno da pridejo tukaj že znani Hesovci. Radovedni bomo poslušali, kar nam bodo o vojski pripovedovali. Kajti nam ne gre nikakor v glavo, da so nas Prusi tako potolkli.

Iz Ruš. (Dolga pravda.) Nedavno je nekdo izmed naših kmetov takole politiziral: „Kakor se zdaj kočarji nad kmeta, tako se kralji nad cesarja vzdigujejo.“ Več časa sem le se bije namreč pri nas huda vojska med kočarji in kmeti. — Znanost je, da se nahaja po planinah mnogo tako imenovanih golih koč brez vsake druge lastine. V prejšnjih časih so kmetje deloma iz gole dobrote, deloma zavoljo tega, da si pridobé potrebnih delavnih rok, temu ali unemu prepustili na svoji lastini prostor, da si je koč postavil, in mu odkazali nekoliko zemljišča za porabo proti temu, da jim je kočar primerno letnino odrahtoval in pogojeno delo opravljal. Vse je bilo mirno in pravo. Odkar pa je nek zakoten vsevedež in rečnik stiskanih lažnjivo kočarje podšuntal, da ni samo koč, temveč tudi zemljišče njih lastina, naj tedaj jarm podložništva raz sebe stresejo, vnela se je vojska, ki že leta terpi. Kmet ne sme na svojo lastino noge zgeniti, ne se drevesca dotakniti; hitro se zažene strašen viher, in kočar beži koj v Maribor k svojemu doktorju. Kmet pa mora pri vsem tem od tega zemljišča več dacie odrahtovati, kakor kočarjevala letnina z delom vred znaša; kajti plačila so sčasom silno poskočila, le kočar bi rad v kmetovo škodo pri starem ostal. Kakor je že pri nas navada, vlečejo se te tožbe in pravde na dolgo in široko in motajo kot črevo, in vsak teden se preljubljeni komisijon napravi na pot, se ve vselej brez vspeha. Nadjamo pa se, da bo kmalo mir, ker se je mnogo posestnikov celo do ministerstva pritožilo in prosilo, naj se ta reč kmalo pravično razsodi, kar je tudi visoko ministerstvo obljubilo storiti. Posestniki nočejo kočarjev preganjati, temuč želijo, naj se ta reč na obojno stran pravično razsodi in poravna in se nepravično postopanje kočarjev v pravične in zdanjim plačilom primerne meje nazaj zaverne. Zato to naznajuemo, naj drugi, kteri se nahajajo v enakih okoliščinah, dobro pazijo. Lehko nehvaležnik dobroto, ktero smo mu skazali, čez nekaj let v pravico spreminja, in dobrotni-

ku bi se zamoglo goditi, kakor tistej lesici, ktera je prosečega na pol zmerznjenega ježa v svojo luknjo vzela. Nehvaležnež namreč, ko se segreje, začne se stegovati in lesico s svojimi bodali tako pikati, da je svojo lastino morala zapustiti. Pametnemu eno oko dosti!

Pohorec.

Iz Metlike. * (Beseda. Kmečki politikarji.) „Beseda“, ktero je odbor v naši domači čitalnici v korist ranjenim vojakom 8. t. m. napravil, pokazala nam je na novo, da se narodni duh tudi pri nas vedno krepkeje širi in razvija. Le tako naprej, in zmaga bo naša! Ves program „Besede“ je bil kakor je nekdo v zadnjem „Slovenecu“ sporočil, jako dobro izpeljan. Moram reči, da je bilo vse tako doveršeno, da so izvedeni gospodje svojo popolno zadovoljnost izrekli. Posebna zahvala pa gre gospodičinam, ktere so pri igri tako gladko slovenščino govorile, in se izvrstno obnašale, da so bile občno občudovane, in tako sijajno pokazale milino domače slovenske besede. Nadjamo se, da nas bodo tudi v prihodnje z enako vnemo razveseljevale! Pri tej priliki pa se je zopet milosrčnost Slovencev izkazala; kajti če pomislimo malo število članov naše čitalnice, tako moramo očitno spoznati, da je bila njih radodarnost velika, — res lep dobiček se bo mogel revežem poslati, naj bi jim bil v polajšanje njih britkosti! Vsem častitim družbenikom in povabljenim sosedom pa izrekamo v imenu ranjencev srčno zahvalo, da so pripomogli v dosego blazega namena. Bog jim vse stoterno poverni! — Narod okoli Kupe ali Kolpe se veseli miru, kterega naša in pruska vlada sklepate, zraven pa se strašno huduje nad vsemi tistimi, kteri so na vojsko svetovali in toliko nesrečo nad ubogo Avstrijo izsuli, da so nje-govi sinovi morali kri prelivati za — ptuje dobičke. — Slišijo se pomenljive besede: „Čemu nam je bila Nemčija in njen „bund“ —? Sami smo si zadosti, le pošteno naj se nam dajo enake pravice, kakor nosimo enaka bremena. Gospodovati nočemo nad nobenim narodom — pa tudi ne terpimo in ne bodemo terpeli, da bi drugi nad nami gospodovali!

Dajte nam naše šole, naše uradnije — dajte vsakemu svoje in mir, zadovoljnost, jakost in blagostanje širilo se bo gotovo od dne do dne po vesoljni naši Avstriji, in gorje mu, kdor se prederzne nas v našem mirnem delovanju motiti, s krvavo glavo ga bomo poslali v krtovo deželo! Tako prosti pa trezni narod sodi. Kako pa izobraženi svet —? Huda je razsodba, pa — žalibože zaslužena —; izreči je ne smemo.

Bog nam razsvitli milostljivega cesarja in njegovo vladu, da sprevidi, od kod da žuga poguba — od kod je pričakovati rešitve. Stal je Slovan mirno in bil se junaško, med tem ko so drugi v najhujših stiskah v vladu dregali in ji nagajali, kakor so le vedeli in znali. Drugikrat spet kaj. (Lepo prosimo! Vredn.)

Iz Senožeškega okraja 12. avgusta. (Vojaki; kočijaž v hali.) Srečne se moramo čutiti, da imamo tako malo opravka z vojniki. Celi čas, kar vojska terpi, nismo videli vojakov, razun meseca maja eno škadrno konjikov, kteri so le skozi naš terg jezdarili, in pa pretekli četrtek dve kompaniji pijonirjev, kteri so se le takó dolgo mudili, da so kosilo povžili, potem pa so se precej k južni armadi odpeljali. Žalost nam je serce terla, ko smo čuli trudne vojake praviti, da so že bili pri Kustoci v ognju, potem pa so šli po dolgi in težavni poti čez Tirolsko na Dunaj in zdaj morajo zopet iti nazaj na Laško. —

Naš župan se je jako dobre in gostoljubnega skazal. Vojakom je namreč pri-skerbel pripravi prostora in jim dal potrebnih derv, da so si vsaj pod streho na suhem svojo menažo skuhal. Njih polkovnik se mu je za to preserčno zahvalil s pristavkom, da se še nikjer ni njegovim vojakom tako

dobro postreglo. Častniki so bili tudi kaj veseli, ker se jim je kočijaž v hali ponudil, da jih hoče do bližnjega terga Sežano peljati. Posestnik S. mu torej izroči svojega konja in voznika v hali jih odpelje do terga Sežane. Hvala mu torej!

Iz Tersta. (Žalostinka). Govorilo in pisalo se je že večkrat, da za povzdigo naše narodnosti je treba dobrih šol, dobrih in ne predragih knjig in taci (tudi ne predragih) listov, da jih ljudstvo rado bere in tako kupuje. Kar se tiče šol, je nam Slovincem še dovolj znano, česar da zastran njih še potrebujemo po vseh slovenskih deželah. Zastran knjig pa vidimo z velikim veseljem, da „Družba sv. Mohora“ jih mnogo med našim ljudstvom razprostira, delaje takó rekoč prave čudeže. Slava njej! Upamo pa, da tudi „Slovenska Matica“ bo kaj zelo lepega, dobrega in koristnega napravila. — Kakó je pa z listi dozdej? V tem nam ne gré še prav po godu. Nemarnost je v tem še zmirom velika! Tukaj na Primorji hrepenijo vsi tisti Slovenci, ki umejo brati, po narodnih listih, ali le po taci, ki bi se prav po domače pisali in bi ne bili — predragi, ker ni denarjev. Ravno v oziru na vse to, in pa po nasvetu nekih tukajšnjih gospodov (zvestih, vnetih in pravih Slovencev) sem bil letos napravil izdavanje „Ilirskega Primorjana“, kterega sem pozneje prepustil nekemu drugemu gospodu, kakor je bilo v „Slovenecu“ že oznanjeno. Zdaj sem se pa po želji ravno tistih Slovencev lotil izdavanja še enega lista, namreč „Tržaškega Ljudomila“, ki ga tukaj, kakor sem za gotovo zvedel, vsi dosedanji bralci radi imajo in hvalijo, ker je prav po njihovem okusu. Pa saj mu je tudi cena res nizka — deset soldov na mesec, ravno kar se po navadi plačeva za eno čašico črne kave! — Pa drugod, kako je zastran tega lista?

Da se bo tudi ta list na svitlo dajal, bilo je o pravem času oznanjeno po listih in pa še drugači. Poslalo se je prvo in drugo število čitalnicam, semeniščem in drugim. Čudimo se pa, da Slovenci na Gorjskem, na Kranjskem, na Koroškem in na Štajerskem celo malo za ta list marajo. Naročnikov iz vseh teh krajev imamo, hvala Bogu! dozdej 6, recimo: šest! Slovenci! kje vam je domoljube? — Al ne bi moral po tem takem ta listič že zdaj poginiti, ako bi tukaj ne imeli nékih stotin bralcev? Pa kaj še bolj razveseljivnega bi videli, ako bi tukaj imeli takih šol, kakoršne so drugod? Ti bralci bodo gotovo naš list trdno na nogah držali, nad tem ne dvomimo. Trudili se bomo, da jim dobro vstrezamo.

Posebne opazke vredno se nam zdi, da se celo še tukajšnja čitalnica ni hotla ponizati, da si ga naroči. Sicer pa vémo že dobro, zakaj da ne? Nek čuden gospod (Slovenec, se vé!), čitalničin ud, ki ga bomo morda pri kaki drugi priliki imenovali, in ki se ima še vedno za nekaj posebnega, me neki tako nemilostno črni in obrekuje, da je prava sramota — zanj in za vse Slovence! Da se ne spuščam v kak natančen pretres te posebne prikazni, poprašam tukaj le to: Kaj nam bodo pomagale vse čitalnice, kaj surke, kaj narodne pesmi, kaj narodne telovadbe itd., ako se odbijajo narodni listi, pripravi za podpiranje napredka našega slovenstva? Kdo zasramuje bolj naš narod, kdo je bolj graje vreden — morda tisti tu ječ, ki se drzne praviti našim listom „Schmierblatt“, ali pa tisti Slovenec, ki jih ne samo z vso hladnokrvnostjo zaničuje, ampak celo neusmiljeno opravlja svojega sorojaka, ki se trudi, kakor mu je mogoče, za blagor našega slovenstva? — Na to naj si pač vsaki sam odgovori. Da tedaj tudi taci Slovencev imamo!

J. G. Vrdelski.

Ptuje dežele.

Francoska. Časniki sporočajo, da Napoleon spet boleha in da zavolj tega ne bo mogel nič posebnega, zlasti v zunanjih, zadevah, početi. Mogoče, da je to res; ali kaj lahko miseljno bi bilo, se zavolj Napoleonove bolezni v kako sladko upanje zazibati in roke križem deržati; kajti že večkrat se je po svetu trobilo, da je francoski cesar bolen, nevarno bolen; ali ravno tedaj je svet vselej kaj nepričakovanega in posebnega iz Pariza zvedel ter občutil, da Napoleonova železna roka še kratko in malo ni obnemogla! Berškone bomo tudi zdaj kaj tacega slišali, če tudi priprav ne vidimo. Kar se tiče francoskih tirjatev gledé Pruske in Nemčije, ki se je te dni tako zelo vznemirovala, odgovoril je Napoleon, da je le zavolj občnega mnenja te tirjatve zaradi odškodnine sprožil, vendar se pa nadja, da se prijateljstvo s Prusko ne bo razderlo, če ona reko Men za mejo obderži. Ravno tako je tudi belgijskemu kralju sporočiti dal, da nikakor ne misli Belgije si prisvojiti, ampak da hoče le za ohranjenje svoje dinastije (rodbine) skrbeti. Po tem takem se nima za zdaj niti Pruska niti Belgija od Napoleona nič hudega bati.

Kaj pa prihodnost prinese, pokazala nam bodo skorej kaka znamenja. Bismark se sicer zdaj tako obnaša, kakor da bi ne bil Napoleonu nič obljubil, ja da ga celo prekaniti in mu vojsko napovedati misli, če bi si kak kos zemlje unkraj Rajne prilastiti hotel, — ali je pa to tudi resnica in ne kaka navidezna igrača, se pa ne da že zdaj na tanko razločiti. Vendar se pa to za gotovo naznanja, da se na Francoskem zelo na vojsko pripravljajo, dasitudi je zdaj težko verjeti, da bi ravno na jesen vojsko začeli in se zavolj „Waterlo-a“ maščevali. — Druga važna novica iz Pariza je ta, da je mehikanska cesarica Karolina pri Napoleonu v gostji. Prišla je pa iz važnih vzrokov čez morje in sicer zaradi cesarstva samega, da mu pridobi nove pomoči in podpore. Piše se namreč, da zahteva od Napoleona, da naj še toliko časa francoske vojske tam pusti, da se vredi mehikanska armada od 50.000 pešcev; nadalje zahteva tudi, naj se maršal Bazaine, ki se preveč svojevoljno in neuljudno obnaša, namesti z generalom Douay-om, in naposled še to, naj se rok za izplačevanje francoskega posojila in obresti za dve leti podaljša, ker ni zdaj kar nič denarja v državnih blagajnicah. — Kakor se govori, misli Napoleon še pomagati, — ali bo pa to tudi kaj zdalo, je drugo vprašanje.

Turška. Na otoku Kandiji (Kreti) v sredozemskem morju so se vsi zoper Turke vzdignili ter gerške zastave s tistimi bravnih moči vred razvili. Turki zdaj čakajo pomoči, potem pa pojdejo nad puntarje, — če se jim le med tem kaj družegn ne primeri.

Pruska. Več poslancev je podalo zboru adresine načerte, ki zastran zunanjih zadev povdarjajo bolj ali manj vladino stališče, v notranjih pa so si že bolj navskriž. Zboru se je tudi že podalo kraljevo pismo in dotični vladin predlog, kako naj se Hanoveranska, Hesenkaselska, Nasavska in Frankobrod Pruskej pridruži in zedinijo njo. Mir bode skorej z vsemi državami sklenjen, samo s Prusko se še ne morejo pogoditi, ker Pruska še preveč tirja. — Zbor se bo neki za nekaj časa razpustil.

Italija. Lamarmorovo mesto je prevzel gen. Cialdini, gen. Cugia pa je postal vojaški minister. Persano je še v preiskovanju, Garibaldi pa je neki zelo čmeren nekaj zavolj rane, nekaj pa tudi zavolj tega, ker je tako malo opravil. Sicer se pa zdaj zelo na Rim obračajo, ker september je pred durmi in po sept. pogodbi zapusté skorej francoski vojaki Rim, — če si le spet Napoleon kaj ne premisli!

Ruska. Po nekterih sporočilih je že Bismarkov poročnik gen. Manteuffel ruskega carja pregovoril, ker mu je neki obljubil, da bode vlada pri svojih prenebah in novih pogodbah kolikor mogoče v čislih imela pravice carjevih rodbincev na Nemškem. — Kaj pomenljivo pa je to, da nekteri ruski časniki zdaj pišejo za to, naj bi si Rusija Galicijo pridobila. — Sedanje dni res čas hitro leti, zato naj bi naša vlada hitro izpeljala septemberski manifest!

Serbska. Znani ogerski prognanec Türr je poskušal tudi Serbe na vojsko napraviti — se ve da zoper Avstrijo, pa spodletelo je tudi njemu, ker je zdaj knez ves za Avstrijo. Ti beguni so se pač spet zelo pred poštenim svetom osramotili. Prav jim je!

Razne novice.

* Iz Ljubljane: Slovenskimi predstavami v tukajšnjem gledišču menda ne bo nič, kajti glavna oseba g. Heinrich Pen, kateri je bil namenjen za vodja slovenskih predstav, se je v Gradcu vdomačil, kjer bode izdajal nek nemški časopis. Tako se bo menda ta stvar pletla naprej kakor doslej, dokler se ne bode energično stopilo na noge od iste strani, ktera v tej zadevi kaj storiti premore!

* Komisija za kolero je imela svojo drugo sejo in razglasila poduk kako se ima rabiti zeleni vitrijol, da se odpravi smrad od stranišč in gnojnic.

* Vojaške bolnišnice se jako praznijo, ker ne dohajajo nič več ranjeni in so se drugi deloma ozdravili, deloma pa naprej poslali. V št. Peterskej kosarni, ktera je zdaj bolnica, je samo še 25 ranjenih, kakor piše „Laibacher Zeitung“. Bilo jih je pa vseh skupaj notri ves čas 1683 mož, umrlo pa samo 8 m.

* Vreme je kaj premenljivo in deževno, kar utegne veliko škodo napraviti na polju in po dolenskih vinogradih, ako se kmalu ne spremeni. Tako mrzlih pasjih dni že dolgo ni bilo.

* V veliki tobakarnici v Sedlici blizu Kutne gore na Českem so Prusi v kratkem tobaka in cigár za 12 milijonov vrednosti pospravili; nekemu bogatemu grofu, menda Mensdorfu, so 112 krav poklali, drugemu pa nekaj taci inostranskih ovnov za pečenko, ki veljajo po 500 gld. Grof Harrach ima samo na polju škode 115.223 gld., knez Lichtenstein en milijon itd. Knezu Kinskiju so vzeli dva angleška konja, ki sta veljala 4800 gld. Tako so delali kulturonošci, — ravno tisti, ki so prej terdili, da Avstrija za to sili na vojsko, da bi svoje vojake kje nasititi in obleči mogla!

* Nekaj angleških mornarjev je nabralo v Londonu 500 gld. za tiste junake, ki so bili v morski bataliji pri Visu ranjeni. Angleškim mornarjem se to silno junaštvo zdi, kar je tudi res!

* Po poslednjem sporočilu se neki v Zagrebu ne bo obhajal Zrinjskijev spomin, v vseh drugih mestih pa, češ, ker so prežalostni časi. — Tudi po Hervaškem je še dosti birokracije, kar nam žalibog ta naredba priča.

* Piše se, da je pruska armada zasebno premoženje v deželah česke krone in v doljni Avstriji za blizo 300 milijonov poškodovala. Zdaj naj se pa še šteje druga škoda in zguba, itd. in zvedeli bomo se strahom, kolike rane nam je vojska vsekala.

* Nekdo pripoveduje, da je nek prusk stotnik v Libercu na Českem pri svojem odhodu precej veliko knjigo pozabil. Kerčmar, radoveden, kakšna da je prav za prav,

odpre jo in najde med drugim v nji, o čudo! tudi Benedekov bojni načert ali plan. — Tedaj so mu ga vendar le morali Prusi ukrasti?!

* Celi pruski prestolni govor se je tudi precej po novi pomorski cevi v Ameriko telegrafiral. Že drugi dan so ga naznanjali vsi tamošnji časniki. Plačala pa se je za to prava malenkost — 6000 pr. tolarjev!

* Rajni grof Münch-Bellinghauzen, ki je bil svoje dni pervosednik nemškega zvezinega zbora v Frankobrodu, in o katerem gre med Nemci govorica, da je bil velik velik diplomat (?), zapustil je poldrug milijon premoženja, ki ga podeduje znani baron Brenner, ki ima po nekem sporočilu namesto Mensdorfa nastopiti ministerstvo zunanjih zadev, če ga baronu Hübnerju ne bodo prisodili. Kaže se torej, da bodo še nemški diplomati, ki so po kervi in mislih z rajnim v bližnji žlahti, avstrijsko zunanjo politiko vodili. To pa nam ne daje preveselega upanja!

* Avstrijski državni dolg znaša zdaj 2530 mil. gld. Avstrija je štela do zdaj 34.700.000 duš; izmed teh jih spada na Beneško kraljestvo 2.450.000, tedaj bi tudi na nje spadalo 178 mil. dolga. Dežela sama pa ima še 65 mil. dolgá. Avstrija zdaj neki zahteva za Benecijo t. j. terdnjave 120 mil. odškodnine, — Lah pa menda nočejo od tega še nič slišati!

* Za pervosednika dunajske akademije znanosti je izvoljen dr. Karajan, za pervosednika dvorni svetovalec in profesor dr. Rokitsky, in za tajnika filozofično-historičnega razreda te akademije prof. dr. Miklošič. — Za rektorja magnif. ali ravnatelja dunajskega vseučilišča je bil letoš izvoljen profesor bogoslovja dr. Kissen.

* Oni dan je umerl znani g. pl. Židarič, pervosednik sedmerice v trojedni kraljevini.

* Junaški pomorski podvojvoda (vice-admiral) Tegethof je izvoljen v Terstu, na Dunaju, v dun. Novem mestu itd. za častnega meščana. Piše se tudi, da mislijo veliki teržaški trgovci veliko oklepnico v večni spomin in znamenje serčne zahvale napraviti in jo „Tegethof“ imenovati. — Zares, tak junak se ne slavi nikdar zadosti!

* Cesar Ferdinand je ukazal na svoje stroške napraviti posebno kardelo oostrostrelcev. Vsak bo dobil 50 gld. na roko.

* Nektere ubožne srenje v Istri so nabrale za ranjene vojake 5000 gld., dunajsko predmestje „Leopoldstadt“, kjer stanujejo največi bogatinci (judje) pa je spravilo le 6000 gld. skupaj. Te številke tudi povedó, — nekaj!

* V Koloču na Ogerskem je umerl 3. t. m. imenitni poslanec Gabriel Klavžal, bivši ogerski minister trgovine in poljedelstva.

Loterija.

Terst, 18. avgusta:

83 52 55 14 86.

Prihodnje srečkanje je 1. septembra 1866.

Dunajska borsa 20. avgusta 1866.

5% metalike	60.—
5% nacional	61.30
1860 derž. posoj.	74.70
Bankine akcije	616.—
Kreditne	143.10
London	127.—
Novi zlati	6.03
Srebro	125.50